

С Т А Н О В И Щ Е

за дисертационен труд

на тема:

«Роля на съчувствието към себе си и към другите за успеха в кариерата и
удовлетвореността от живота »
на

Мария Петрова Василева

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

в Професионално направление 3.2. „Психология”

докторска програма „Културна и диференциална психология ”

Научен ръководител: Проф. д.пс.н Ирина Зиновиева

Изготвил становището:

Доц. д-р Миглена Кръстева-Иванова

Актуалност на дисертационният труд:

Актуалността на дисертационния труд се състои в изследването на един много интересен конструкт- самосъстраданието от гледна точка на ролята му в адаптацията на личността, разбрана като поддържане на психологическото благополучие и функционалност на човек в различни житейски ситуации.

Самосъстраданието като чувство изглежда толкова крехко - особено защото, за да се чувстваме страхотно, трябва да се чувстваме специални и над средното ниво. Един от недостатъците на живота в култура, в която независимостта и личните постижения са норма и се подчертават, е, че ако не постигаме последователно своите образцови цели, се чувстваме така, сякаш вината е наша. И ако вината е наша, тогава не заслужаваме състрадание. Всъщност всеки е достоен за състрадание. Далай Лама казва: „Хората са създадени по такъв начин, че искат щастие и не искат страдание.“ Самосъстраданието е мощно средство за постигане на емоционален баланс и удовлетворение от живота. Когато проявяваме към себе си безусловна доброта и безусловно се подкрепяме, като попиваме пълния набор от човешки преживявания, колкото и трудно да е, избягваме деструктивни състояния: страх, негативен светоглед, чувство на изолация.

Съвременните изследвания върху самосъстраданието възникват и се развиват в областта на позитивната психология и представляват продуктивна алтернатива на активната житейска позиция по отношение на проблемите и активното „справяне“ с тях. Това е характерно за светското западно общество. Феноменът на състраданието обикновено, в съответствие с възприетото в съвременната психология на личността противопоставяне адаптация – самоактуализация, удоволствие и интерес, се разглежда в перспективата на връзката и възможното влияние върху развитието на „висшите“ качества на личността.

Теоретична рамка на дисертационния труд:

Дисертацията е в обем от 208 страници, увод, три глави, заключение и ограничения, от които 179 страници основен текст и 29 страници литература. Използвани са 38 таблици и една фигура. Литературата включва 362 заглавия, сред които такива на български и английски език.

Първата глава е посветена на теоретичен обзор на съществуващата литература върху съчувствието към другите, съчувствието към себе си, удовлетвореност от живота и успех в кариерата. Включени са дефиниции на конструктите, процеса на съчувствие, произход и поток на съчувствието, както и връзки със стила на привързаност и емоционалната регулация.

Втора глава представя емпиричното проучване и неговия дизайн, вкл. хипотези, теоретичен модел, инструменти, процедура, извадка и скали с техните психометрични характеристики. Трета глава описва резултатите от различните анализи, използвани за да се отговори на изследователските въпроси и да се разгледат хипотезите и завършва с обобщение, обща дискусия и интерпретация на резултатите. Накрая са представени заключения и ограничения на дисертационния труд, следвана от списък на цитираната литература..

Дизайнът на емпиричното психологично изследване е да се изследват взаимовръзките между съчувствие към себе си от една страна и удовлетвореността от живота, както и обективния и субективния успех в кариерата от друга.

За провеждането на изследването, което е и безспорен принос на авторката, в съответствие с хипотезите, е създаден въпросник, който съдържа следните скали:

Съчувствие към другите , Съчувствие към себе си –кратък формат, Страх от съчувствие, Услужливост, Удовлетвореност от живота, Обективен успех в кариерата, Субективен успех в кариерата, Скала за личностни черти по

модела на Големите Пет (MINI IPIP -Donnellan, Oswald, Baird, & Lucas, 2006), Скала за самооценка.

Методологията на емпиричното психологично изследване се състои в това, че създадената батерия от въпросници /скали/ описани по-горе, за да се валидира теоретичния модел и да се проверят хипотезите. За инструментите, които не са били адаптирани за България (Скала за съчувствие към себе си кратък формат, Скала за съчувствие към другите, Страх от съчувствие към другите, Удовлетвореност от кариерата) е извършен троен превод от английски на български, както и обратен превод от български на английски. След това, най-добрите преводи са избрани за всеки айтем.

За конструиране на скалите, съставени от автора (Скали за Услужливост и за Обективен успех в кариерата) е извършен преглед на съществуващи скали, следван от анализ на възприемания смисъл. За целта са използвани 69 интервюта на тема съчувствие и успех в кариерата, проведени сред студенти по психология от Софийския университет с цел да допълни анализа и за се зададе посока на замислените въпроси.

Инструментариумът на изследването е адекватен на замисъла му и на поставените изследователски задачи и показва единството със съдържателното описание на конструктите.

Заклучения от проведените изследвания:

Наблюдават се последователни взаимовръзки между съчувствие към себе си от една страна и удовлетвореност от живота, както и обективен и субективен успех в кариерата от друга.

Съчувствието към себе си играе последователна и статистически значима роля в регресионните модели за всичките три променливи: удовлетвореност от живота, субективен и обективен успех в кариерата.

Увеличаване на съчувствието към себе си е в синхрон с теорията за самопроверка (Swann, 1997). Според Swann (1997) хората разчитат на погледа върху себе си, за да разберат реакцията на другите и за да насочат поведението си

Три конструкта на съчувствието изпъкват с последователната си корелация, която проявяват към личностните черти и към самооценката, а именно съчувствието към себе си и двата фасета на страха от съчувствие към другите. Съчувствието към себе си е силно корелирано със самоодобрението и невротизма, умерено корелирано със самокомпетентността и слабо корелирано с екстраверсията, въображението и съзнателността. Това означава, че съчувствието към себе си е основополагащо за някои от основните характеристики на различни личностни черти.

Направените подробни анализи на резултатите от изследването показват уменията на докторантката да организира и изпълни самостоятелно научно изследване.

Приносите на дисертационното изследване: Приемам за валидни изведените приноси на докторантката.

Изведени са следните основни приноси:

1. Принос към научните изследвания са получените резултати във връзка с положителните корелации на съчувствието към себе си с обективния и субективния успех дават важни насоки относно липсата на значими корелации между съчувствие към другите/услужливост и удовлетвореност от живота/успех в кариерата. Този резултат изглежда допълва други подобни изводи, например че хората с по-нисък социален статус имат и по-високи нива на съчувствие (Stellar et al., 2012). В известен смисъл, йерархията на работното място съответства на социалната структура в живота като цяло, затова постигнатия резултат е съгласуван с изследванията върху социалната класа и съчувствието.

2. Принос е и направеният анализ , че хората с по-нисък доход (минимална и средна заплата) имат и по-високи нива на съчувствие в сравнение с тези с много високи доходи. Логично е, че хората с по-високи доходи е възможно да са същите, които стоят по-високо в професионалната йерархия. Изследвания потвърждават, че най-важна роля на работното място играят колегите, като удовлетвореността от колегите разкрива по-силна корелация с удовлетвореността от живота в сравнение с удовлетвореността от началника (Bowling, Eschleman & Wang, 2010). Това може да бъде друга причина защо на по-ниски нива в йерархията служителите изпитват повече съчувствие към другите в сравнение с тези на по-високите нива.

3. Важен принос е анализът на страха от съчувствие към другите и двата му фасета по отношение на успеха в кариерата, удовлетвореността от живота и личностните конструкти.

4. Значимостта на личностните конструкти изпъква още повече при разглеждане на предиктивните способности на личностните черти по модела на Големите пет и на самооценката за всеки конструкт на съчувствието. Всичките пет конструкта на съчувствието могат да бъдат прогнозирани в различни комбинации от самоодобрение, самокомпетентност, невротизъм, сътрудничество и въображение. Това означава, че разнообразните комбинации от горните личностни конструкти и аспекти на Аза определят до голяма степен индивидуалните комбинации от конструкти на съчувствието. В това заключение има важни практически последици за индивидуална ретроспекция, анализи, терапия, развитие и самоусъвършенстване.

5. Други приноси са адаптацията на четири въпросника за България (Съчувствие към себе си – кратък формат, Съчувствие към другите, Страх от съчувствие към другите и Удовлетвореност от кариерата), както и разработването на две нови скали (Услужливост и Обективен успех в кариерата).

Ние не винаги можем да поддържаме високо самочувствие, винаги ще има трудности и неуспехи в живота ни, но състраданието към себе си, това безопасно убежище, винаги ще бъде на наше разположение. В добри и в лоши времена, на върха на света и на самото дъно, това ще ни дава сила и може да промени живота ви.

Авторефератът вярно и точно отразява същността на дисертационния труд. Изказът е професионален, екзактен, личи личната ангажираност на автора към проблематиката на разработката.

Дисертантката има нужните одобрени научни публикации от НАЦИД.

В заключение мога да кажа, че високо оценявам труда на Мария Петрова Василева, изведен от богатия теоретичен обзор, проведеното изследване и анализа на изводите от него и предлагам на членовете на уважаемото жури да ѝ бъде присъдена ОНС „доктор по психология“, в за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в Професионално направление 3.2. „Психология“, докторска програма „Културна и диференциална психология”

13.май 2024 г, Варна

Изготвил становището:
доц. д-р М. Кръстева-Иванова